

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΣΤΙΧΟΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ
 ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΚΡΥΣΤΑΛΛΗ

(Μη συμπροληφθέντα εις

τά «Απαντα» του ποιητού)

Ο ΚΑΤΣΑΝΤΩΝΗΣ ΑΡΧΩΣΤΟΣ

— Γιώργο, τί μέ τηρᾶς κ' ἐσύ ; Δὲ μὲ ψυχοπονιέσαι ;
 Βλέπεις, ἡ θέρμη μου ἢ βαρειά ἀναψε στὴ κορμί μου,
 Βοσκάκι βαθειὰ τὰ σπλάγγα μου καὶ τρώει τὴ λεβεντιά μου.
 Ζὰ νὰ ποθᾶνω, ἀδέρφι μου, παράκαιρα ὁ καὶ μένος.
 Κι' ἂν ἀποθᾶνω, Γιώργο, ἐγὼ, ποίος ἀντριωμένος ; ἄλλος
 Θὰ νὰ βρεθῆ στὴν κλεφτουργιά καὶ σ' ὅλα τὰ πρωτὰτα
 Για νὰ μοῦ πάρῃ τὸν ταῖφα, στὸν τόπο μου νὰ μείνῃ,
 Νὰ δρασκελλῆ σὲν ἀετὸς καὶ σὲν ἀστροπελέκι
 Τὰ κορφοβούνια τὰ ψηλὰ καὶ τοὺς πλατειοὺς τοὺς κάμπους,
 Ἐδῶ νὰ σφάξῃ Ἀρβανιτιὰ κ' ἐκεῖ τοῦ Βελῆ Γκέκι
 Νὰ σταματῆ τὴν παγανιά κ' ἄλλου τὸν Σουφ' Ἀράπη
 Νὰ χόνῃ μὲς τὰ Ζίλογγα, νὰ καλῆ χωριὰ καὶ χώραις,
 Κι' ἂπ' ὅζω ἀπὸ τὰ Γιάννινα νὰ πᾶρ νὰ φοβερῆ
 Τὸν ἴδιο τὸν Ἀληπασα ; Ποιὸς ἄλλος σὲν ἐμένα
 Τόσο κικὸς, τόσο βαρὺς στὸν Τούρκο θὰ νὰ γίνῃ ;
 Βγάλε με ἀπάνου στ' Ἀγραφα κ' ἀπάνου σὸ Βελοῦχι,
 Πέρε με στ' Ἀσπροπόταμο καὶ σὲ τὰ ψηλὰ Τζουμέρκα,
 Μὲς σὲ παληὰ λημέρια μου, κ' ἄσε μ' ἐκεῖ καὶ φεύγα.
 Ἐκεῖ τ' ἀγρίμια τοῦ βουνοῦ, τ' ἀρκούδια, τὰ πλατῆνια,
 Συντροφία μου καθημερινά, θάρηθον νὰ μὲ φυλάξουν
 Κι' ἂπ' ὅλα τ' ἀγριοβότανα κ' ἂπ' τὰ καλὰ χορτορῖα
 Θὰ νὰ μοῦ φέρουν γιὰ γιατριὰ. Ἐκεῖ τὸ κρυὸ τ' ἀγέρι
 Θὰ νάρχεται νὰ μὲ φρεῖ καθὲ βραδειὰ κ' αὐγοῦλα
 Για τὴν ὑγεία μου, κ' ἄλαφρα σὲν μάννα, σὲν ἴδερφι
 Θὲ μοῦ χαϊδεύῃ τὰ μαλλιά καὶ τὰ δασιά μου στήθη
 Ἐκεῖ ἡ βρουσοῦλα, ἡ ρεμματιά, γλυκαῖς παληαῖς μου ἀγάπαις,
 Θὰ νὰ μοῦ δίνῃ γιατρικὸ τ' ἀθάνατο νερὸ τους,
 Καὶ θ' ἀνασταίνουμαι ν' ἀκούω στὰ δένδρα τὰ προυλάκια
 Νὰ τραγουδοῦν τὰ νειάτα μου καὶ τὴν παλληκαριά μου.
 Ἐγὼ τὸ κάμμα δὲν βαστῶ καὶ δὲν φρουρῶ στὸν κάμπο.
 Ἐδῶ τρυγὸνα δὲ λαλεῖ καὶ σταυραστὸς δὲ σκοῦζει.
 Βγάλε με ἀπάνου στὰ βουνα. Κι' ἂν ἀποθᾶνω, Γιώργο,
 Νὰ μὲ μὲ θάψῃ· χαμηλά, σὸν λόγγο μὲ κρύψῃς,
 Μὲς τὰ Τζουμέρκα σὲν κορφή τὸ μνημά μου νὰ σκάψῃς
 Βαθὸ βαθὺ νὰ στέκω ὀρθὸς, πλατὺ γιὰ τ' ἄρματά μου,
 Κι' ἀπάνου ἀπὸ τὸ μνημά μου στήσε τρανὸ κερτῶνι
 Σὲν τὸ κορμί μου νὰν ψηλὸ καὶ βγάλ' τὸ Κατσαντώνη.
 Νάρχονται οἱ κλέφτες νὰ φροτοῦν γιὰ τὸν ψυχοπατέρα,
 Νὰ πάρουν τὴν ὀρμήνεια μου καὶ τὴν πολυγλωμία μου,
 Νάρχεται ἡ ἀνοιξη ἢ γλυκειὰ νὰ μοῦ μυρῆξῃ ὁ πεῦκος
 Νὰ διαπεροῦν τὰ σύγνεφα καὶ νὰ μὲ χερσεῖζον,
 Νὰ μοῦ φωτῆζον ἢ ἀστρῖαι, καὶ χιόνια τὸν χειμῶνα
 Διπλὰ νὰ πέφτουν, τριδιπλὰ καὶ νὰ μὲ σκεπάξουν,
 Για νὰ μὰς βλέπῃ ὁ Ἀληπασας ἀπὸ τὸ κάστρο μέσα
 Νὰ λατρωθῆ στὸν ὕψος του καὶ ξεπνητὸς νὰ τρέμῃ...
 Γιώργό μου, ἀδέρφι μου ἀκριβὸ, βγάλε με στὰ βουνα μου !

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΤΗΣ ΣΤΡΟΥΓΓΟΚΑΛΥΒΑΣ

— Ὀλόβολη μιὰ κερασιά ξερρῆξως ὁ Θανάσης,
 — Τὰ περιβόλια, ὦρε παιδί μ', ἐπήγες νὰ χαλάσῃς ;
 — Πλάνεψα ὡς τὴν Τριανταφυλλιά, γύρισα ὅλη τὴ χώρα
 Ἀπὸ τὸ γέμα ὡς τὴρᾶ.
 — Κι' ὁ πλάτανος τί τῶφταιγε τοῦ Θόδωρου, πατέρα ;
 Για τῆρα τον ξεπλαταριά ἀπὸ τὸν τσάρκο ὡς πέρα,
 Για ἀπόψε ὁ ἔρμος τρένευε, χόντραινε τόσα χρόνια
 Στὸν ἥλιο καὶ στὰ χιόνια.
 — Τὸν εὔρηκα σὲν ποταμιὰ, στὸν πόρο τοῦ Τζοβάρου
 Νιὸς εἶνε, ὁμοῦ τὸν ἔβρανε παράκαιρα ἢ κατάρια,
 Για ἀπόψε ὁ ἔρμος τρένευε τὴ μαλακιά του φλοῦδα,
 Τῷ ἀστροπελέκι αὐλάκισε τὴν ῥεῖα ἢ σούδα.
 — Ἄ, νάτος κ' ὁ Καρκάντζαλος, στὸν ὄμο του ἔχει πάρει
 Καὶ μὰς τὸ φέρνει σὲν μαντρί χιλιόχρονο πουρνάρι,
 Καλὰ τὸν λέν Καρκάντζαλο, τί ἀσυσταγιά δὲν ἔχει,
 Μέρα καὶ νύχτα τρέχει.

— Τάχ' ἀπὸ ποῦ τὸ κουβαλεῖ ὁ χριστογεννημένος ;
 — Δὲ μὲ φοβῆξει ὁ Ζίλογγος, ἄς εἶνε χιονισμένος,
 Σὲν ἀντριωμένος τὸν πατῶ, τὰ δεῖτρα ὅλα τοῦ παῖρνω
 Καὶ στὲ μαντρί τὰ φέρνω.
 — Ὁ Δίπλας πάλι, ὁ μορφονιὸς, ποῦθ' ἔρχετ' ἐδῶ κάτου ;
 — Ἔρχεται ἀπὸ τὰ Φλάμπουρα πῶχει συγγενικὴ του
 Αὐτὸς γιὰ τὰ χριστόφωμα ἐπῆγε ὄχ τὴν αὐγοῦλα.
 — Καὶ γιὰ κομμιά ξανθοῦλα.
 — Ρίχνετε ἀκόμα σὲν φωτιά κλαροῦδια, ρίχνε Χρῆστο,
 Σ' ἔκαψ' ἐκεῖνο τὸ δαυλί, Γεροκαψίλη, σφύστο,
 Νάσου, πετάξου ἐσὺ νὰ ἰδῆς τὰ ζωντανά σὲν σιάνη
 Καὶ τί καιρὸς θὰ κανῇ.
 — Κύρ Τάκη, ξεφεγγάρωσε, καὶ μὲ τὸ χιόνι τώρα
 Ἄπ' ἄρη σ' ἄρη μιὰ χαρὰ ἀσπρῆζει ἢ Βαλασῶρα,
 Κ' εἶνε μιὰ βούβ· σὲ βαθειὰ στὴ γῆ, σὲ οὐράνια πάστρα
 Καὶ λάμπουν πλήθια τ' ἀστρα.
 Τὰ ζωντανὰ μὲς τὸ μαντρί κλειστὰ καταλαγιάζουν,
 Στὸν τσάρκο κάπου μοναχὰ μικράκια ἄρνια βελῆζουν,
 εἶνε τὰ γρέκια τους ζεστά καὶ τρῶν' κλαρί τὰ πράτα
 Κορμῖνο ὄχ τὰ Ζερεβάτα.
 — Τώρα στερωθῆτε ὀλόγυρα, παιδιά, καὶ ἀκουρμαστῆτε
 Τοῦ κοσμοῦ ὁ ἀφέντης ὁ Χριστὸς—νὰ μὴ τὸ λησμονῆτε.—
 Γεννήθηκε σὲ μιὰ σπηλιά ποῦ ζωντανὰ μαντρίεζον,
 Τ' ἄρνια τὸν χουχουλίζον.

Μὲς ἀπὸ κείνη βλόγησε κάθε βοσκοῦ κοπάδι
 Καὶ σὲν ἀπόψε ἀόρατος γυρῆξ μὲς τὸ σκοτάδι
 Καὶ παίρνει ἄραδα τὰ μαντρία, κοπάδια ὅπου φυλάνε,
 Ρωτῶντας πῶς περνᾶνε.
 Για δαῦτο τὴν Παραμονὴ νὰ μὴ πεινᾶν τὰ πράτα,
 Νάχουν περῖσινα τὴ θροφή, νᾶνε ζεστά, χορτῖατα,
 Νὰ μὴ τὰ βροῖσῃ ὁ ἀφέντης μας τὰ μαύρα παγωμένα
 Καὶ νησιεὶκα ἀφημένα.
 Καὶ τοῦτο ἀκουρμαστῆτέ το, —Δὲν εἶνε παραμῦθι—
 Κατόπιν ὄχ τὰ μεσάνυχτα καὶ μὲ τὸ πρῶτο ὄρνιθι
 Στὴ μάντρα ἕνα χριστόφωμο νὰ γλύψουν φέρτε γύρα,
 Γαλαρία, ἄρνια καὶ στέϊρα.
 Τί ἐμάθαν τὸν ἀφέντη μας ὀπῶγλυφαν στὰ γέννα
 Καὶ τὸ θυμοῦνται χρονικῆς, παιδιά, τὰ βλογημένα,
 Κι' ἂν δὲν τὸ γλύψουν τὸ ψωμί τὴν ὄρ' αὐτῆ, βελάξουν,
 Σὰ γνωστικὰ νὰ κρᾶζουν.
 Καὶ τώρα φέρτε τὰ δειτρά καὶ τὸ κλασί, τὸ λάδι,
 Για νὰ παντρειφῆ τὴ φωτιά ἀκόμ' αὐτὸ τὸ βράδυ,
 Τὶ γέρασα κ' εἶν ἀγνωρο τοῦ χρόνου τί μὲ βροῖσει,
 Ἀλίγη ζωὴ μοῦ μνησκει.

Πρῶτα παντρεύε σε, φωτιά, μὲ τοῦτο τὸ πουρνάρι,
 Ὀπῶχει τὸ κορμί στοιχιδὸ καὶ δράκο τὸ κλωνάρι,
 Ὤσὼν αὐτὸ χιλιόχρονη νὰ εἴς, νὰ μὴ γεράξῃς,
 Νὰ καί', παντοῦ νὰ βράξῃς.
 Σοῦ δίνω καὶ τὸν πλάτανο μὲ τὰ πλατιά καὶ φύλλα
 Παντοῦ ν' ἀπλώνῃς γύρα σου καὶ στὰ ψηλὰ καπνίλα,
 Νὰ δείχνεσαι πῶς πάντα εἴς, καὶ ζοῦν μαζί σου ἀνθρώποι
 Σὲ πόλι ἢ βοσκοτόπι.
 Τρίτα, φωτιά, τὴν κερασιά σοῦ δίνω συγγενάδι,
 Νὰ μὲ φυλᾷ ἀπὸ Παγανὰ ὡς τῶν Φωτῶν τὸ βράδυ,
 Καὶ μὲ παλὸν τριετίκο κρασάκι σὲ ποτίζω.
 Μὲ λάδι σὲ ραντίζω.
 Ἀπὸ τὴ στρουγγοκάλυβα ποτῆς νὰ μὴ μου λεῖπῃς,
 Τί μοῦ εἶσαι τῆς χαρᾶς ζωῆ κ' ὀχτῶς τρανὸς τῆς λύπῃς.
 Νὰ σ' ἀνακράξω νὰ μ' ἀκούσῃς, νὰ βάζῃς νὰ μοῦ κρένης.
 Γλυκὰ νὰ μὲ θερμαίνῃς.
 Νὰ ζήστε χρόνια πολλὰ κ' ἀπίερανα παιδιὰ μου,
 Σὲν τὰ ρουπάκια τοῦ Ζυγοῦ, σὲν τὰ βουνα τοῦ Γράμμου,
 Νὰ μὴ σᾶς εἴδουν ποτῆς τὰ ἔρημα τὰ γέρα !
 — Νὰ εἴς κ' ἐσὺ πατέρα !